

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХОРАЯ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

Хожудаашкыны шийтирлиг узуткаар

Школарнын материалдык баа-
заларын быжылаар болгаш баш-
кыларын ажаллаарга, өөреник-
чилерин өөрениктерге таарымча-
лыг байдал тургузар дээн, шко-
ларны чаз өөреник чыгына үле-
герлиг белеткээр болгаш школа-
ры аде тургузарыга холбаштыр
бистин областа эвеш эвес ажалдар
чортутуун турар. Ийик болза-
да школарнын, интернаттарнын,
башкылар бажынарын чаз өөреник-
ге чыгына белеткээр школа ал-
бан черлеринин бо чымын ажал-
лаа кирип турдугуларын чору-
дугаалары чамасы районнара шы-
дажык аргажок оожу темпниг чо-
рун турарын шуут чугаалаар ха-
рес.

Школарга өөреник эгелээж
чедир чугаа чазык хире хонук ар-
тан. Мыччалжок септелгеске ала-
да кирбес, шоочалык турар шко-
лар безин бар. Танди районда би-
жикчи эш Танан-оол редакцияга
мыччалар бижир: «Элегес» со-
веттун Казь фермазында өгө шко-
ла чаз өөреник чыгына белет-
кел колдуулаа эгелээж, шооча-
лап каан турар болгаш чамасы су-
бокет оттурар мыч-даа сөөртүм-
жөн. Удасе школарлар өөреник
дээн чедир кээр, Элегес бөлөс
сөөттиг даргазы А. Илхачев беле
школа эгелечкини Попова олар чү-
тү канчаар бодан турары?»

Бо дег чедир чугаа Танди
эвес, эске районнара база тургу-
зулур турар. Чоокта чаз СЭП
областуун бирөөнүгэ Каз-Хем биле
Чаз-Хал районнара школарнын
1959—1960 өөреник чыгына
белеткелеринин чорун турары-
нык дугайында партия райкомнары-
нык секретарларынын илеткелер-
ин дынаш, ол районнарын
каймында-да белеткелер багый
чорун, мыччалы Чаз-Халде бо та-
лазы-биле ажалдар денди холду-
турарын демтегел. ол чедир-
ни шийтирлиг дүргөс узуукаа-
рын айткан.

Чаз-Халде школарнын ажал-
лаа кире чогуу чаз турдугулар
доогузбаан, районда чугаа 5 шко-
ла бар болгашок бөгүне чедир оларын
чангыла-лаа кире комиссияны
хүлээн алыр кылдыр белеткелер-
жөн. Септелгесин шынары кончу-
багый. Оттурар чүлүлүн 50 хуу
хире безин сөөртүмжөн. Школа
намыг уругуларын санданын
амыга чедир чортутуу. Өөреник
номнарын чогуу өйдө сөөтти
амырыне база көргүзүт материал-
дарын болгаш эске-лаа чүлүлери
септел белеткелерге сагыш са-
баан.

Район школарнында байдал шак-
мынды турда, оларга улу өөреник-
генин системалык өдө тургузар
дугайында чаз хойлу бугаар аде
тургузуушуну канчал эгелээр
база бүтү-нигитини мыччал өө-
еникниг хойлууну канчал күсөд-
рил деп айтырыг чалаар тургу-
тууну каар-дыр. Устүнде чугаала-
тынган чедир мурунда чылар-
да база бар болуп, өөреникенин
шынары ол районга денди кулу
болуп турганы чажит эвес болгаш.
СЭП райком (секретары эш Бег-
ли), райууском (даргазы эш До-
гузбаан) школарнын ажалын ба-
гай удурун турар деп моон мурин-
да хурадалаа шүгүчүлөп, согу-
нарда-да бижин тургузган. Мы-
ччалжок олар оон амгыда чедир-
де чогуу түнелди кылбаан болгаш
ол чугаа ажал-херекти өрөтөй

Ак-Довурактын тудугжулары шаннал чедип алган

«Тыва даг-дүгү тудууну» эрге-
делин ажалчылар болгаш жи-
кешер-техник ажалчылары
СЭП-нин XII съездинин ший-
тирлерин амгыдалга чедипки-
ниг күсөдир 1959 чылдың бирги
чартында сорук киришкенин
ажыдаанар. Тудуг-монтаж ажал-
чынын чарты чыл планы 122,5
хуу күсөткен. Тудуг-монтаж
тын ийик ажалдар чылдың ийи-
ги кварталында 117,4 хуу кү-
сөткен, оон ийикте боттарынын
күжү-биле кылдыр ажалды 161,5
хуу күсөткен. Ийик ажалын
оноздатын күсөдөзи база-ла
чедипкиниг болган.

Социалист чарышка Федор Ба-
раев, Шырып, Орус-оол, Сага Са-
мур-оол оларын бызаачылар, Сер-
гей Родионовтун шүгүчүлүк
бригадалары эки түнелдерин бол-
гулаан.

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущевтун парлалга конференциясы

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущевтун парлалга конференциясы август 5-те Кремльдин Свердловск залында болган. Совет болгаш даштын парлалганын корреспонденттери парлалга конференцияга олурушкан.

Парлалга конференцияны ажиттыганын омонда эш Н. С. Хрущев даразындагы медгелди кылган: Эштер!

Дээрлик! Албан бугу-биле кайы-каймынче баржыр дугайын АБШ-тын Президентинин болгаш мөөн арамга дугурун алганымы силерге билдингир болгай. Американын Каттышкан Штаттарында сентябрынын ортан уезинде чедир бөөр бөөр мен, а АБШ-тын Президенти Совет Эвилелинге харым аян-чорукту сөөдүрел, бо чымын күзүмде кылдыр.

Ол аргыжымкынынын үзүнде бистерин аравыска анаа чугаалажыга болуп, харын чугаалажымкынар эвес, чогуу-на анаа чугаалажыга болуп. Мыччалга бистерин аравыска санал-онолдарын солчурууну хевирин—ол чугаалажымкынар болуп бе азы албан бугурун эвес чугаалажыгалар болуп бе дээрин онза ужу-дугулар кылдыр көрбөй турар мен. Чугула чүве болза санал-онолдарын солчушканын түнелдиге ниги болзады болгаш бистерин шийтирленисче чогуу айтырылганын ниги билчир чорукту тывары болуп. Чедип алдынган түнелдерин кандыг хевир-биле чарлаар дугайында айтырыл—ол дөргө онза айтырыг эвес-тир, ол дугайын кезеде дугурун ол болуп.

Алгы-агыг күрүлелерин удуру ажалдыкчыларын ужуражымкынынын дугайында бистин турар болгашы билдингир. Чазактарын баштыгынын азы күрүлелерин баштыгынын, белик бугурун болгаш бүтүн эгелер онолдаттыган кижилер үргүлчү ужуражым, санал-онолдарын солчушкан турары дээн турар болуп. Ужуражымкынын салында-ла шийтирлери өргөжөк чугула айтырылганын эки билчир чорук база чугаалажымкынар таалазы-биле киркичелерин турар болгаш эки билчир чорук халдынткан турар ийик кылдыр болуп турар бис. А ол дөргө ийи таалаарга таарымка ажалдыг шийтирлерин чедип алганын дулаалар.

Мыччалжок мынд чугаалажымкынар болза та-
ла бургузун вал барымдаалар турар болгаларын
оран дегелее бүтү уластарын маан турары быжыг
тайбынын хандырыне чугула болганда, чугаа мы-
чан, эки түнелдерин бөөр болуп. Бир эвес ол кол
сорулганы күсөдөйден үндүрүп болгаш кандыг-
бир эске чүвеле холбактамын эгелээр болза, чугаала-
жымкынынын түнелдиге бир таза кандыг-бир
чүвени чидирп турар, а эске таза—ажыкты чедип
ал турар мынд айтырыг тыптын көп болуп. Тай-
бынын хандырынече улаган дугурулгаларын чедип
алганынын үзүнде кым, чүгү-даа чидирбөөн ту-
рарын, харын бүтү уластар оортан чугаа ажалды
чедип алган турарын барымдаалар херек, чугаа
оон тайбынын херээ кылдыр болгай. Бистин бола-
лымы-биле алгыга, мынд турар депшигелит болуп,
мыччанга оон бүтү-нигити дегирин. Ол кол сорулганы
бугуру дугурула болуп турар күрүне ажалдыкчы-
лары быжыг тайбынын хандырынын чатай херөө-
нч боттарынын салымкынын кирип ужураг. А
сортан быдылар кижилер, ол сорулганы шийтирлери-
нин шыгыны көрбөс кижилер болууну политикамын
чедипкини чок болуп. Күрүлелер ажалдыкчылар
боттарынын аравында ужуражымкынын үзүнде ба-
рымдаалар бөөр ужураг сорулгаларын мыччалдыр
көрү турар бис.

Бо чылдың февралда Великобританиянын премьер-
министри дэргэ Макилланнин Совет Эвилелинге
чоранынын үзүнде бистин ужуражымкынынын
мысты болгаш чугаалажыгаларымысты моон-биле
холбаштыр айтырын күзөөн ийик мен. Ол ужура-
жымкынар бистин чурттарынын аравында ха-
рылааларын экижеринге болууну азы ролон ой-

Ак-Довурактын тудугжулары шаннал
чедип алган (1 арын).
ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин
Даргазы Н. С. Хрущевтун парлалга кон-
ференциясы (1 арын).
Шаңнал-биле сорук кирген (1 арын).
Областа дугу ажап алышкыныне-
лээн (1 арын).
Дугу ажап алышкынынга белет-
келди дүргө дооар: С. Товариштай.—
Дугуригит байдал (2 арын).

Сиген шадеринден меджолер (2 арын).
С. Тамба.—Сарыг-Севтин райулеттун
комбинатында (2 арын).
М. Назар-Сарыг.—Хана солун болгаш
«Проксид» арында (2 арын).
Чаз өөреник чыгына бүтүн белет-
келди ужуражыр: М. Севен.—Белеткел-
дерин дүргөдир (3 арын).
Совет Тываанын 15 чыл оюнга уткуш-
тур (3 арын).

Редакцияга чалаалар (3 арын).
Ч. Иргит.—Кызыл хоорайла чуртталга
бажынарын септелгеске багай чоруу
турар (3 арын).
Чугаа тайбын хол-халбөө турарынын
политикамы быжыг тайбынын тургуза-
рынга чедирер (4 арын).
Дегелей амгыдалында улуу болуун
кун (4 арын).
Амгыдалын VII Бүтү-дөгелей фести-
валы халдыган (4 арын).

ОБЛАСТА ДУЖУТ АЖААП АЛЫШКЫНЫ ЭГЕЛЭЭН

Аңгылап ажаар арга-биле

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улу-Хем районунун Ленин атыг кедээ ажал-агыг артелинин тараа-жылары Баан-Калда 167 гектар эвеш август 2-де эгелеп кирген. Комбайнер, ажалчы чоннар депу-таттарынын район Советинин депу-тады Кандан-оол Кызыл-оолдун ага-ретай баштайгы хүнде 31 гектар черин тараалы кестирген. Комбай-

нер Мады Калбак-оол тарааны а-
густ 6-да афеттат жалда-биле ба-
за-ла кестирип кирипкен.
Бестинен көк-тарааны чогуу тү-
нде болдурун, бастырып эгелээн.
Оон гектар санын дугулу 10—
12 центнер чедип турар. Чоокта
хүнде Арыг-Бажында 102 гектар
кызыл-төтти аңгылап ажаар арга-
биле кестирип кирер деп турар.

Баштайгы хүнде

ЧАЗ-ХАЛ. (Телефон-биле). Ол районун «Найрал» колхозунун Терезинин ховуунда тараа ажап алышкынынын кампанын август 6-да эгелеп берген. Баштайгы хүнде 50 гектар кызыл тасты аңгылап ажаар арга-биле кестирген. Чоодзе

сыгыт 10 гектар тарааны дөрт комбайншыны-биле кескен.
Болхотун шүлүде 200 ажал алышкынынын кампанын август 6-да эгелеп берген. Баштайгы хүнде 50 гектар кызыл тасты аңгылап ажаар арга-биле кестирген. Чоодзе

Оренбург область 105 миллион пуд тарааны дужаар

ОРЕНБУРГ. (СЭТА) Оренбург хо-
луларынын оруктарын узуу дур-
ту 20 муң километр. Чаз дугурун
тарааны сөөткен автомашиналар
ол оруктар-биле ам дүн, хүн чокка
шуужун чоруу турар. Горький,
Ярославль, Пермь, Москва, Ленин-
град областтарын, Красноярск край-
дан, Марий республикадан болгаш
эске-даа черлерден боттарынын
машиналары-биле келген муң-муң
чолачылар ол хаймыкан агыма
каттышкан. Ол чорук тараа сөөтү-
генин дүргө темпни херечи-
леп турар.

Зүткен беш хонук ийикте тараа
хүлээн алыр черлерге 13 миллион
пуд тарааны чедирген. Күрүне
шыгжарында нигитин-биле ба-
рык-ла 26 миллион пуд тараа үр-
дунган, азы бо сан оренбургулар-
нын тарааны кеш эгелээринин бу-
дугунде алаашкынынын дөртүч
бир кезеде болуп турар. Зүткен чы-

лаан август 1-де ийи чартык катан
эвеш тараа дужааттыган турган.

Оренбург область 105 миллион
пуд тарааны дужаар. Тараажылар
ол дугайын бугурун чугаалап
турарлар, а херек кырында ажал-
шын дүргө темпни алган хү-
лээгени күсөдип болурун хере-
чилеп турар.

Чалов районун Биров атыг
көдө ажал-агыг артелинин кол-
хозчулары күрүнеге чөс чеден беш
муң пуд тарааны салды, хүлээге-
нин областа эң баштай күсөткөс
болгаш 30 муң центнер тарааны
мей саар деп шийтирленир.
Оларын алган ийик хүлээгенин
баштайгы муң-муң пуд тараа-
зы август 2-де дээн эгелеп берген.
Сакмарск районун «Россия» кол-
хозу баштайгы хүлээгенин даш-
калар 3 муң пуд тарааны август
1-де дужаган.

«Торгалыг» колхоз эртен чымын областа кукурузадан бедик дугурун
алган ажал-агыларын бирөөн. Колхоз кукурузаны эртен чымын
дан 55 га хойу тараан. Колхозчу тараалары бо чымын га бүрүндө
ортама-биле 350 центнер нуган массаны алырынга бугурун турар. Ку-
курза шүлүде бок үнүшөр чок болган. Оон үнүжү эртен чымын чо-
гуу үзүндөн ыракта ажал болуп турар.
Чурукта: сугтарыкчылар Николай Тымчат болгаш Тымчат Биче-оол.
Фото Т. Чымбалактын. Өвүр район.

Шаңнал-биле сорук кирген

Бедик хүлээлгелер

ЧАДАНА. (Телефон-биле). Чоон-
Хемчик районун «Хорун-Дар» кө-
дө ажал-агыг артелинин сиген
шүлүге 50 ажал киж киришкени-
лиг митинг болган. Ол колхоз мал
чедирин белеткээр таалазы-биле
районун эске колхозтарында мур-
накч болуп, сиген белеткел 73
хуу, силос салымкынын 82 хуу
күсөткен, мыччанга СЭП райко-
мун болгаш райуускомун кол-
хозтар аравында шалчир Кызыл
тугун алган. Ол тугу бо митинг-
ге партия райкомунун секретары
эш Дигилек тымыскаан.

Мал ажалынын продуктуларын
бугурун база күрүнеге салдыр
эстүргени дээн бистин областын
ийик кварталда чаз шаңналдыг
четкен ол колхозтун ажал-ишчи-
лерин база-ла улам сорук кирип.
Ол тугу үнүг кварталда ышкы-
мас дээн улам шуугуру ажалла-
рын митингиге чүве чугаалаанар
демтегел турган.

Сигени болгаш силосту бүтүн
чартык азы ийи чылда чедер кыл-
дыр белеткелерин, күрүнеге эйт,
сүт, дүс салымкынын планын Совет
Тыванын 15 чыл оюнун байыра-
мын бетиңе күсөдирин, күрү-
неге тараа дугурун ийи чыл
планын күсөдирин колхозчулар
хүлээген.

Чарышты улам калбарткан

Чед чылдың баштайгы чымында
көдө ажал-агыг бүтү адыра-
рынга чаз-чаз чедипкинерин чед-
ип алды, оон-биле Совет Тываанын
15 чыл оюнга күш-ажыкты белет-
келер-биле ужуражыр дээн Чаз-Хал
районун ажалчы чоннары бедик-
кел бот хүлээлгелерин ап, социа-
лист чарышты улам-на калбарт-
каннар.

Бо чылдың бир дугаар чарты-
нда районун көдө ажал-агыгын
ажал-ишчилери мал ажалы-
нын продуктуларын бедиринин
болгаш оон белеткелдеринин та-
лазы-биле чедипкинерин чедип ал-
ган. 1959 чылдың 6 айларынын
түнелдиге сүт бугурун көвүл-
диринин таалазы-биле областын
районнар аравында социалист чар-
ыжына район бирги черин ээл-
эш, СЭП обкомунун, обкууском-
нун болгаш ВЛКСМ обкомунун шил-
чир Кызыл тугун чаалап алган.

Областын колхозтар аравында шил-
чир Кызыл тугун ол-ла район-
нун «Бурунгаар» колхозунга ты-
мыскаан.
Районун колхозтарында эвт, сүт
дужаалгалары эртен чылдарга бо-
дулга алган дүргө чорун турар.
Август айык 1-ге чедир район сүт
дужаарынын чыл планын 68 хуу,
эйтилин—30 хуу күсөткен. Бүрү-
неге эйт, сүт сазынын таалазы-
биле Ленин атыг көдө ажал-агыг
артели (даргазы эш Чамбал-оол,
партия эге организациянын секрета-
ры эш Балчый-оол) районун кол-
хозтарынын мурнуку олурунда чо-
руп, сүт дужаарынын чыл планын
86,6 хуу, эвт белеткелинин пла-
нын 46,5 хуу күсөткен.

Күрүнеге эвт дужаарынын таала-
зы-биле сөөлү ийи чылдарга рай-
онун колхозтары таарымчалыг ар-
галарын ажаллап келген. Бо чыл-
дың бир дугаар чартында бүтү
колхозтар күрүнеге садар малын
барык-ла шуптузун Чед-Халдун
мал хүлээн алыр баазыныга барып
дужааганнар.

Ийик кварталда көдө ажал-
агыг продуктуларын белеткел-
нин таалазы-биле бедик көргүзүл-
гел болганын дээн Тыва областы
РОФСР-нин Министрлер Чөвүлели-
нин Кызыл тугу-биле, 100 муң
рубль-биле шаңналынга харым
кылдыр районун колхозтары күрү-
неге сүт дужаарынын планын
августун сөөлү чартында, эвт ду-
жаалганын октябрь 1-ге чедир кү-
сөткен турарын хүлээнип турар.

